

их явищах [1, с.13]. Отже, за словами М.А. Дамирлі, М.О. Максимейко розрізняв порівняльний метод, що застосовується лише в історії національного права, та історичне порівняльне правознавство [2, с.76].

Таким чином, можна зробити висновок, що вчений значною мірою інтерпретував скасовані погляди щодо теоретико-методологічних основ порівняльної історії права, а саме:

- спільність походження викликається не лише певним запасом правових понять, що вироблялись у процесі спільного проживання, але й сукупністю тотожних психологічних інстинктів та здібностей народів;
- перенос установ варто розглядати у контексті прояву походження спадкової передачі;
- рецепція норм може відбуватись на законодавчому та побутовому рівні;
- подібності та причини, що їх викликали, не мають однакових властивостей, тому різні подібності слід вивчати у складі різних наук, причому і прийоми їх дослідження і отримані результати також мають різницю;
- порівняльний метод слугує і додатковим прийомом для виконання основної мети у рамках історії національного права щодо пошуку реципованих норм;
- головна увага має звертатись на пошук різниці у правових явищах.

Джерела

1. Максимейко Н. Сравнительное изучение истории права / Николай Максимейко. – Харьков: Харьковская Типография и Литография Зильберберг, 1897. – 16 с.
2. Дамирлі М.А. Сравнительно-правовая наука в Украине: теоретико-методологические традиции (XIX – начало XX вв.): Науч.-учеб. изд. / М.А. Дамирлі. – Одесса: Феникс, 2007. – 96 с.

О.М. Максимейко,

старший викладач кафедри
теорії та історії держави і права Юридичного інституту
Національного авіаційного університету

Вплив засобів масової інформації на правову культуру особи

Становлення України як демократичної правової держави зумовлюють необхідність підвищення рівня правової культури суспільства у сучасних умовах євроінтеграційних процесів. Саме правова культура визначає долю політико-правових реформ і функціонування всієї правової системи України. Тому дослідження проблем правової культури суспільства, зокрема, впливу засобів масової інформації (далі – ЗМІ) на формування правової культури особистості є актуальною.

Проблеми правової культури досліджували О.В. Аграновська, С.С. Алексеев, В.В. Головченко, Ю.П. Битяк, О.А. Лукашева, В.С. Нарсеянц, Н.М. Оніщенко, І.В. Осика, В.П. Сальников, А.П. Семітко та інші. Визнаючи високу наукову цінність досліджень сучасних українських та зарубіжних вчених з питань правової культури, слід зазначити, що поза увагою дослідників залишились питання з'ясування впливу засобів масової інформації на правову культуру особи.

Під правовою культурою в широкому сенсі слова прийнято розуміти усе позитивне, що створене людством у правовій сфері. У цьому аспекті правова культура відбиває стан правосвідомості, юридичної науки, якості розробки текстів законів [1, с. 5]. Правова культура у вузькому розумінні — це рівень знання права членами суспільства і ставлення до права, престиж права в суспільстві. Варто зазначити, що Арістотель вказував на необхідність формування правової культури, надавав великого значення правовому вихованню як умові підвищення правової культури суспільства: «Прагнути до об'єднання... маси необхідно... шляхом її виховання. Той, хто має намір виховати масу й

розраховує, що завдяки її вихованню і держава **прийде у хороший стан**» [2, с. 58]. В теорії права правову культуру залежно від носія **поділяють три види**: правова культура суспільства, правова культура особистості, **правова культура професійної групи**. Правова культура особистості – це система правових **поглядів, почуттів, переконань, настанов**, в основі яких лежить правовий досвід та відношення **особистості до цінностей права, правових норм та інституцій** [3, с. 18].

Одним із шляхів формування правової культури особи є її **правове виховання**. Як відомо, **правове виховання – це систематичний правовий вплив** на особу з метою засвоєння нею правових знань, підвищення рівня **правосвідомості і правової культури**, вироблення орієнтації на соціально-активну **правомірну поведінку**. Однією із форм правового виховання особистості є **правова пропаганда**, що передбачає поширення правових знань серед населення шляхом тлумачення норм права через засоби масової інформації – пресу, телебачення, радіомовлення, Інтернет. Правова інформація, що подається ЗМІ, на відміну від офіційного видання закону, що містить сам його текст, в більшості випадків, супроводжується переказом правової норми з роз'ясненням того, як її тлумачити і застосовувати на практиці. До того ж, ця правова інформація сама знаходить свого адресата без звернення будь-куди.

В суспільстві, що трансформується, роль засобів масової інформації значно посилюється, оскільки саме в такі періоди зростає потреба громадян точніше, **об'єктивніше оцінювати правові явища і події**. За інформацією інтернет-ресурсу «Телекритика» було визначено індекс довіри до інститутів влади (дані «Омнібус» компанії TNS). За рік з вересня 2011 р. по вересень 2012 р. рівень довіри українців до ЗМІ зріс на 5%. Такого темпу зростання довіри не має жоден суспільний або владний інститут, окрім церкви, – профспілкам, суду, прокуратурі, міліції, уряду – українці взагалі не довіряють.

Результативність правової пропаганди залежить від стану суспільної свідомості, психологічного клімату в суспільстві, від схильності певних соціумів до сприйняття відповідної інформації [4, с. 9].

Засоби масової інформації систематично інформують громадян про події суспільно-правового життя України та міжнародної спільноти, про правові аспекти діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, про здійснення прав і свобод громадян, профілактику правопорушень, особливо, серед молоді, боротьбу з кримінальними злочинами, корупцією, організованою злочинністю. Перевагами засобів масової інформації перед іншими каналами правового інформування є оперативність подання інформації, широкий охоплення населення, щоденність впливу і доступність правової інформації [5, с. 320].

Але бувають випадки деструктивного впливу ЗМІ на формування правової культури особистості. Зокрема, активно обговорюються недосконалі законопроекти, які ще не пройшли доопрацювання, що формує суспільну думку у суспільстві про низьку якість законодавчої бази і невисоку кваліфікацію законодавців. На радіо і телебаченні має місце негативний аспект звернення до випуску новин і аналітичних передач, що полягають у вибірковості подання правової інформації.

Художні, документальні фільми і кримінальні хроніки пропагують стандарти правової поведінки, які не сумісні із правовими цінностями українського суспільства. Сцени насильства у фільмах і телепередачах негативно впливають саме на правову свідомість молодого покоління. Навіть з'явився **термін «психотероризм»**, що означає свідоме втручання в ситуацію, яка викликає **агресію та неадекватну реакцію** молоді, провокує її протиправну поведінку. Відсутність **злагоджених правових механізмів впливу** на правову інформацію, що представлена у **інформаційних мережах**, дозволяє розміщувати матеріали з елементами насилля, **рецепти виробництва наркотичних і вибухових речовин**. У ряді країн існують сайти, **що належать організованим кримінальним**

групуванням і терористичним організаціям, через які ведеться не тільки обмін інформацією, але й пропаганда форм негативної девіантної поведінки.

У таких умовах постає об'єктивна необхідність у посиленні захисту українських громадян, передусім, дітей і молоді, від негативного впливу засобів масової інформації. Тому наразі доцільним є створення циклу постійних правових радіо і телепередач, більшення рубрик на правову тематику у друкованих виданнях, запровадження освітніх елементів правового спрямування. У мережі Інтернет необхідне створення незкоштовних правових баз даних, електронних правових бібліотек, видання електронних правових журналів, законодавчого забезпечення відповідальності власників сайтів за зміст інформаційних матеріалів, проведення Інтернет-конференцій з актуальних проблем правознавства, популяризація віртуальних правових книжкових магазинів. Основними завданнями ЗМІ у сфері правового виховання особи мають стати популяризація правових знань, пробудження інтересу в населення до правових знань і підвищення їх доступності, застосування методів правової реклами. Для реалізації цих завдань працівники засобів масової інформації повинні володіти високим рівнем правової свідомості та правової культури.

Таким чином, ЗМІ – це впливовий інформаційно-пропагандистський апарат, який є одним з ефективних засобів збереження і поширення правових знань, формування правової культури суспільства. Вплив ЗМІ і правове виховання особи не зводиться лише до передачі громадянам знань про законодавство, а особливо важливим є формування переконаності особи у необхідності дотримання правових норм, формування позитивного ставлення до права.

Джерела

1. Правова культура в умовах становлення громадянського суспільства: монографія / ред. Ю. П. Битяк, І. В. Яковчук. – Х. : Право, 2007. – 248 с.
2. Аристотель. Політика / Пер. С.А. Жебелева, М.Л. Гаспарова. - М.: АСТ: Транзиткнига, 2005. – С. 58.
3. Оніщенко Н. М. Концептуальні засади забезпечення правової культури населення в Україні [Текст] : наук. доп. / Н.М. Оніщенко, Н.М. Пархоменко, О.Л. Богиніч. –К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. – 69 с.
4. Тодька Ю.Н. Конституционные основы формирования правовой культуры / Ю.Н. Тодька – Х.: РАЙДЕР, 2001. – 160 с.
5. Правосвідомість і права культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні: монографія / Герасіна Л. М. та інші. – Х. : Право, 2009. – 351 с.

О.Ф. Мельничук,

к.ю.н., доцент, завідувач кафедри правознавства
Вінницького національного аграрного університету

Економічні гарантії права людини на освіту

Реальність права людини на освіту забезпечується широкою сучасною мережею навчальних закладів різних видів та типів; наявністю сучасних засобів та технологій навчання; можливістю користування бібліотечним та інформаційним фондами; навчальною, науковою, виробничою, культурною, спортивною, побутовою, оздоровчою базами тощо.

Необхідно визнати, що функціонування широкої та якісної мережі навчальних закладів і установ у сфері культури є фундаментальною гарантією реалізації права людини на освіту. Тому науковці визнають формування мережі навчальних закладів, яка за «освітніми та кваліфікаційними рівнями, типом навчальних закладів, формами і термінами навчання, джерелами фінансування задовольняла б інтереси особи та потреби